HUTELE BUCOVINEI. 220 DE ANI DE LA ÎNFIINŢAREA PRIMEI FABRICII DE STICLĂ DIN BUCOVINA – CRASNA-ALTHÜTTE

OVIDIU BÂTĂ

Încă de la anexarea părţii de nord-vest a Ţării de Sus a Moldovei, o zonă predominant agrară şi cu comerţul în decădere, autorităţile habsburgice au căutat să amelioreze stările de lucruri existente şi să determine o creştere a rentabilităţii economice a noii provincii, profitabilă pentru veniturile statului.

Pentru a pune în practică ideile politice ale epocii în domeniul economic, care urmau să-i permită obţinerea de venituri de pe urma exploatării şi prelucrării bogăţiilor solului şi subsolului noii provincii, Monarhia Habsburgică avea nevoie de o populaţie numeroasă. Una dintre căile de sporire a populaţiei Bucovinei a fost cea a colonizării – urbană, industrială, rurală[1].

Colonizarea industrială, începută în deceniul opt al secolului al XVIII-lea, a fost iniţiată în scopul punerii în valoare a zăcămintelor minerale din zona montană a Bucovinei – minereuri feroase şi neferoase, sare. Au fost înfiinţate, astfel, cu mineri germani aduşi din zona Zips şi Schemnitz, coloniile miniere de la Iacobeni – 1784, Mariensee (Cârlibaba) – 1797, Eisenau (Prisaca Dornei) – 1808, Luisenthal (lângă Pojorâta) – 1805, Handal (Fundu Moldovei), Freudenthal sau Rus pe Boul (Vatra Moldoviţei) – 1809.

Aceleiaşi colonizări industriale – care urmărea de această dată să valorifice întinsele suprafeţe împădurite şi zăcămintele de nisip cuarţos, prin dezvoltarea unei industrii a sticlăriei –, i-a corespuns aducerea şi colonizarea unor meşteri sticlari şi muncitori forestieri din Boemia. Aceştia au format coloniile Althütte (1793), Karlsberg (1797), Fürstenthal (1803), Neuhütte (1817).

În memoriul *Descrierea Districtului Bucovina*, întocmit de primul administrator militar al Bucovinei, generalul Gabriel baron Splény von Miháldy,

[1] Mihai-Ştefan Ceauşu, *Bucovina habsburgică de la anexare la Congresul de la Viena Iosefinism şi postiosefinism (1774–1815)*, Iaşi, Fundaţia Academică „A. D. Xenopol”, Seria „Biblioteca istorică”, vol. IV, coordonator Al. Zub, 1998, p. 140.

Analele Bucovinei, **XX**, *2* (41), p. – , Bucureşti, 2013

BDD-A32952 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:49 UTC)

partea a treia, *Privind acele ameliorări care cer mai mult timp pentru a fi aplicate*, capitolul al patrulea, *Despre înființarea a diferite fabrici*, acesta spunea că „în această țară s-ar putea înființa următoarele fabrici *à conto* visteriei şi s-ar putea aştepta un folos sigur”[2].

Splény propune înființarea unor fabrici de piele, de postav şi de pânză, dar şi a unor fabrici care să utilizeze şi alte materii prime aflate din belşug în Bucovina, în principal lemn: „În afara celor trei fabrici principale amintite, s-ar mai putea construi, având în vedere lemnul existent în măsură mai mult decât necesară şi într-un belşug nefolosit, încă câteva fabrici, care ar aduce foloase notabile în particular pentru visterie, precum ar fi: prăjitorii de potasă, fierbători de silitră, fabrici de sticlă, cuptoare de cărămidă şi de var. [...] Fabricile de sticlă sunt cu atât mai avantajoase, cu cât toată Valahia şi Moldova se aprovizionează în prezent de obicei cu sticlă din Polonia sau chiar din Veneția şi că aceasta ar putea fi livrată de aici cu mult mai ieftin, deoarece aici nu se duce lipsă de nici unul dintre materialele necesare”[3].

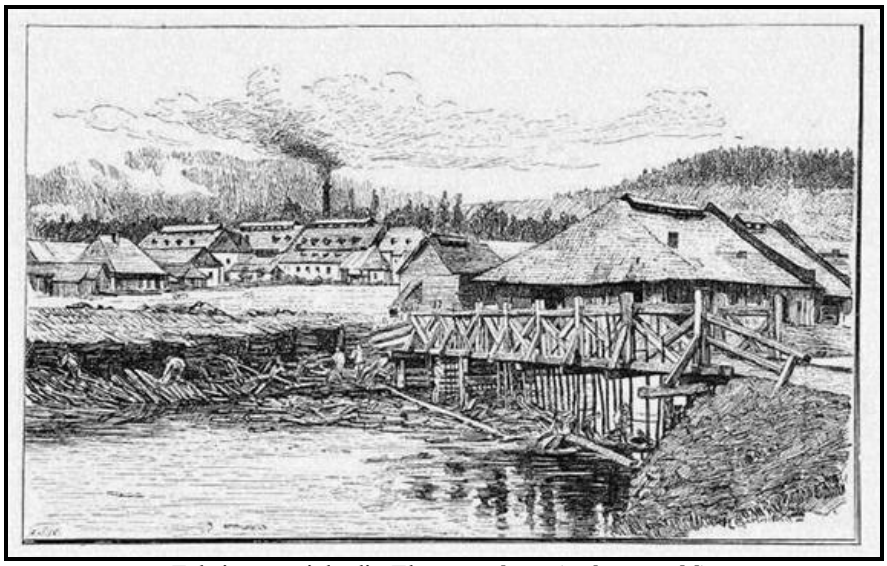
În continuarea acțiunilor din perioada iosefină, inițiativei particulare, sprijinită de autoritățile habsburgice, i s-a datorat înființarea unei puternice industrii a sticlei în Bucovina[4]. Fondul Religionar şi unii proprietari au adus meşteri şi lucrători sticlari din Boemia şi Slovacia pe care i-au colonizat, începând cu ultimul deceniu al secolului al XVIII-lea şi primele decenii ale secolului al XIX-lea, pe moşiile lor, formând aşezările Huta Veche, Huta Nouă, Fürstenthal, Karlsberg.

[2] *Bucovina în primele descrieri geografice, istorice, economice şi demografice*, Ediție bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfețe, note şi comentarii de acad. Radu Grigorovici, prefață de D. Vatamaniuc, Bucureşti, Editura Academiei Române, Colecția „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii” (7), 1998, p. 163.

[3] *Bucovina în primele descrieri…*, p. 165.

[4] Mihai-Ştefan Ceauşu, *op. cit.*, p. 222.

BDD-A32952 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:49 UTC)

Fabrica se sticlă din Eleonorenhain (Böhmerwald).
Sursa: *ÖUM, Böhmen (2. Abtheilung),* Wien 1896, p. 649.

Fabrica de sticlă Crasna
(Huta Veche, Althütte, Glăjăria Veche)

Înainte de anul 1800, două fabrici de sticlă au fost înființate în Bucovina. Prima a fost cea de la Crasna[5], de lângă moşia boierului Alexandru Ilschi, Althütte/Glăjăria Veche (1793–1817), şi cea de a doua la Karlsberg/Gura Putnei (1797–1827), pe teritoriul Domeniului Rădăuți al Fondului Religionar.

În anul 1793 se întemeiază în Crasna, districtul Storojineț, pe un domeniu al Fondului Religionar luat în arendă, prima fabrică de sticlă din Bucovina. Personalul administrativ şi lucrătorii necesari pentru fabrica de la Crasna au fost aduşi din Boemia şi, ulterior, din Slovacia.

Germanii din Boemia erau, în principal, lucrători în pădure şi sticlari, două ocupații care mergeau mână în mână. Pentru producerea sticlei – o industrie dezvoltată în Pădurea Boemiei de peste 200 de ani – era nevoie de lemn pentru obținerea potasei, ca ingredient, şi combustibil pentru foc, în scopul obținerii căldurii mari necesare topirii nisipului silicios. Păduri întregi au fost tăiate complet,

[5] Crasna. Până în secolul al XVIII-lea a fost un singur sat. La jumătatea secolului al XVIII-lea, o jumătate de sat era a Mănăstirii Putna, iar cealaltă jumătate a lui Alexandru Ilschi. Cele două jumătăți s-au dezvoltat apoi ca sate deosebite: Crasna Putnei sau Putna de Sus şi Crasna Ilschi. Cf. Nicolai Grămadă, *Toponimia minoră a Bucovinei*, vol. I, Îngrijirea ediției, studiul introductiv, bibliografia, notele şi indicele: Ion Popescu-Sireteanu; Introducere: D. Vatamaniuc, Bucureşti, Editura Anima, Colecția „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii” (1), 1996, p. 245.

BDD-A32952 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:49 UTC)

deoarece cantităţi enorme de lemn erau necesare în sticlării. Locuitori şi sticlării se mutau după resurse disponibile. În timp ce sticlăriile locale se închideau şi mulţi locuitori din regiune deveneau şomeri, ştiri despre înfiinţarea de posibile noi sticlării în Bucovina au ajuns în Pădurea Boemiană. Prin comisiile de recrutare, Guvernul austriac a recrutat aceşti muncitori – sticlari calificaţi, pricepuţi în a face sticlă, lucrători la pădure, transportatori de lemn –, dar şi meşteşugari – zidari, dogari, tâmplari, dulgheri, fierari, oferindu-le pământ, case şi alte înlesniri în zonele de relocare.

În acest sens, trebuie menţionate *Patenta de toleranţă* (*Toleranzpatent*), din 13 octombrie 1781, dată pentru toate provinciile Imperiului, urmată de *Patenta de colonizare* (*Ansiedlungspatent*), din 21 septembrie 1782, ambele promulgate de Joseph al II-lea, care au deschis uşile imigrării germanilor – ţărani, meseriaşi, sticlari, mineri şi metalurgişti – în alte teritorii ale Imperiului Habsburgic.

Patenta de colonizare, din 1782, cu opt articole, oferea fiecărei familii transport gratuit de la Viena la punctul de destinaţie din Bucovina; o casă cu grădină, terenuri şi animale de tracţiune, toate acareturile necesare; scutirea de impozit pentru primii zece ani şi scutirea de la serviciul militar pentru fiul cel mare al familiei (vezi *Anexa*).

Principalul motiv pentru aducerea primilor muncitori sticlari din Boemia în Bucovina a fost principala bogăţie a acestei regiuni, pădurea. După înfiinţarea Fondului Religionar Greco-Ortodox din Bucovina, acesta a dat în arendă fostele proprietăţi ale mănăstirilor şi schiturilor unor oameni bogaţi, care, la rândul lor, au subarendat, de cele mai multe ori, proprietăţile individuale. De exemplu, baronul von Lezzeni a arendat, în 1791, pentru o perioadă de 30 de ani, întinsele domenii ale Fondului Religionar de la Cuciuru Mare (lângă Cernăuţi) şi domeniul de la Sf. Onofrei, de lângă Siret. Pentru că nu putea să gestioneze de la distanţă – locuia la Lemberg (Galiţia) – aceste întinse domenii, von Lezzeni le-a subarendat, în acelaşi an, lui Abraham/Avraam Kriegshaber, arendaş bogat şi cu relaţii la Biroul Districtual din Cernăuţi, la guvernul din Lemberg şi chiar la Curtea de la Viena[6].

Pe domeniul arendat de Kriegshaber se aflau şi întinse suprafeţe acoperite de păduri, care făceau parte din marea pădure situată la vest de Ciudei şi se învecinau cu proprietăţile boierului Alexandru Ilski. Kriegshaber a găsit arendaşi pentru bunurile, câmpurile şi pajiştile domeniului, nu însă şi pentru păduri, care şi ele trebuiau utilizate, având în vedere nevoia de lemn pentru clădiri, pentru unelte şi mobilier de uz casnic, pentru sobe şi cuptoare.

Cunoscând propunerile primilor guvernatori militari ai Bucovinei – Splény, în 1775, şi Enzenberg, în 1779 – de înfiinţare a uneia sau a mai multor fabrici de sticlă –, Kriegshaber a chemat, în 1793, fără a informa în prealabil Consiliul din

[6] N. Gaschler, *200 Jahre seit der Gründung von Althütte: der erste deutschbömische ort des Buchenlandes*, în *Erinnerungen an Althütte, Bukowina*, Editor Walter Ernst, Augsburg-Querfurt, Landmannschaft der Buchenlanddeutschen, 2002, p. 30.

BDD-A32952 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:49 UTC)

Viena, meşteri sticlari – topitori şi turnători – din Boemia germană[7]. Aceştia au construit, în pădurea de la Crasna, prima fabrică de sticlă din Bucovina.

Amplasarea în ținuturi împădurite a unei fabrici de sticlă (glăjerie[8], cum le spuneau locuitorii români) se explică prin faptul că de aici se putea procura uşor lemnul necesar fierberii potasiului şi obținerii temperaturilor înalte pentru topirea nisipului silicios, pietrei de var şi sărurilor de potasiu, principalele materii prime ce intrau în compoziția sticlei vechi.

În documentele vremii, timp de mai bine de două decenii, întreprinderea a fost cunoscută sub numele „Glasshütte Krasna”/„Sticlăria de la Crasna”. Partea Domeniului Crasna, unde a fost această fabrică, înconjurată de casele lucrătorilor specialişti, a fost numită de către populația românească „Huta Veche”[9]/„Glăjăria Veche”, de la germanul „Hütte”[10].

Mulțumit de dezvoltarea noii sale afaceri, dar „neputându-se învoi cu lucrătorii silvici români din localitate în privința prețului pentru tăierea lemnelor necesare pentru fabrica de sticlă”[11], arendaşul Kriegshaber a recrutat slovaci din comitatul Trenczinului, care la acea dată se afla în Ungaria, azi Trenčin, în Slovacia, pentru tăierea lemnelor necesare fabricii, aceştia oferindu-se să lucreze cu prețuri mult mai ieftine. Astfel, în 1799 şi în primăvara anului 1803, câteva sute de slovaci sosesc în Bucovina, unii dintre ei fiind angajați de Kriegshaber la fabrica sa de la Crasna, nu numai ca lucrători silvici, ci şi ca oameni de cea mai mare încredere pentru paza casei cu bani, pentru escortarea şi paza arestaților sau vagabonzilor de pe teritoriul domeniului, pentru pază la cerdacurile[12] de siguranță publică sau ca şi curieri[13].

---

[7] R. F. Kaindl, *Das Ansiedelungswesen in der Bukowina seit der Besitzergreifung durch Österreich*, Innsbruck, 1902, p. 343.

[8] *Glajă, glăji*, s. f. (reg), sticlă (germ. *Glas*, după pronunția săsească); Glăjerie, s., v. sticlărie.

[9] Althütte (rom. Huta Vechie), comună rurală, districtul Storojineț, aşezată pe malurile pârâului Zubrăvița, afluent al râulețului Ciudei. Este în apropiere de drumul districtual Ciudei – Putna. A fost fondată în 1793, odată cu înființarea aici a primei fabrici de sticlă din Bucovina. Au fost aduşi lucrători germani din Lubaczow (Galiția), care, împreună cu slovacii aduşi mai târziu, au format o colonie. Cf. Em. Grigorovitza, *Dicționarul geografic al Bucovinei*, Bucureşti, Editura Göbl, 1908, p. 1.

[10] Hütte, -n, f., – colibă, bordei, cocioabă; uzină metalurgică; sticlărie, fabrică de sticlă sau ceramică; cabană la munte. Cf. *Dicționar german-român*, Ediția a III-a, revizuită şi îmbogățită, Academia Română, Institutul „Iorgu Iordan şi Al. Rosetti”, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2007, p. 632.

[11] S. Reli, *Din trecutul Ceho-Slovacilor aşezați pe domeniile „Fondului Bisericesc Ort. Român al Bucovinei”*, Conferință festivă ținută în Aula Universității din Cernăuți, cu prilejul aniversării independenței statului cehoslovac, în 28 octombrie 1931, în „Candela”, Cernăuți, 52/1932, nr. 4–12, Mitropolitul Silvestru, 1932, p. 262.

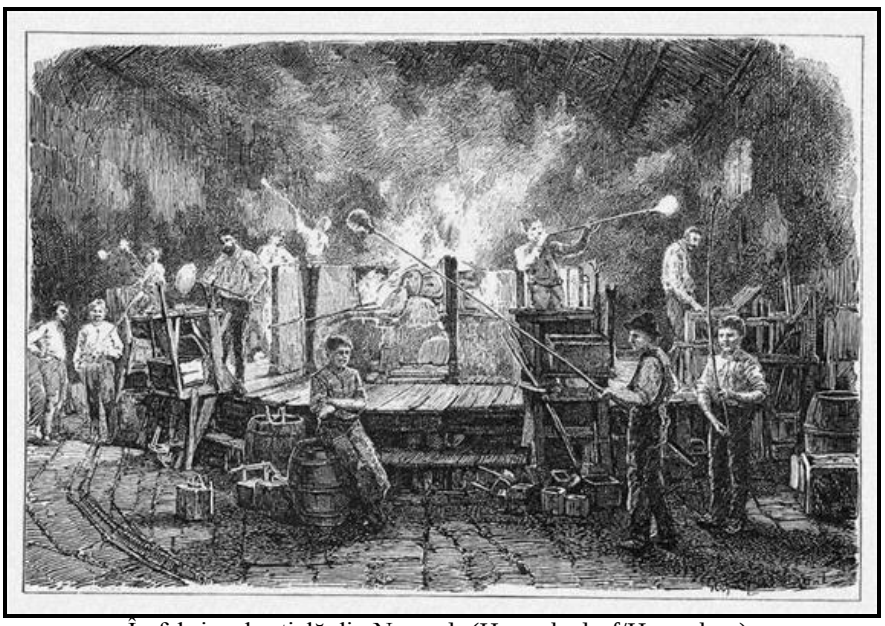
[12] *Cerdac, cerdace* şi *cerdacuri*, n. (înv.) Încăpere (din scânduri) aşezată pe o ridicătură de pământ sau pe stâlpi înalți, servind ca post de observație; pavilion, chioşc.

[13] R. F. Kaindl, *op. cit.*, p. 280.

BDD-A32952 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:49 UTC)

Spre deosebire de fabricile de sticlă de la Karlsberg (Gura Putnei) şi Fürstenthal (Voievodeasa), despre care R. F. Kaindl a scris în detaliu, informaţiile despre funcţionarea fabricii de la Crasna sunt puţine.

Dintr-o scrisoare a directorului Camerei Domeniilor din Sf. Ilie, Albert von Kugler, adresată, la 10 octombrie 1794, perceptorului pensionar Ferdinand Dans, aflăm că fabrica de sticlă de la Crasna avea un cuptor pentru sticlă rotundă şi unul pentru sticlă plană. Cele două cuptoare, împreună, ardeau 16 creuzete de topire. Sticlăria produsă aici era foarte frumoasă şi curată. Materia primă, prundişul sau nisipul cuarţos, nu se găsea în apropierea fabricii, ci era adus, cu mari cheltuieli, de la Uhrynkowce, districtul Zaleszczyk (Galiţia), iar argila, materialul pentru construcţia cuptoarelor şi creuzetelor se procura din Dziewieczicz (Domeniul Lubaczow)[14].

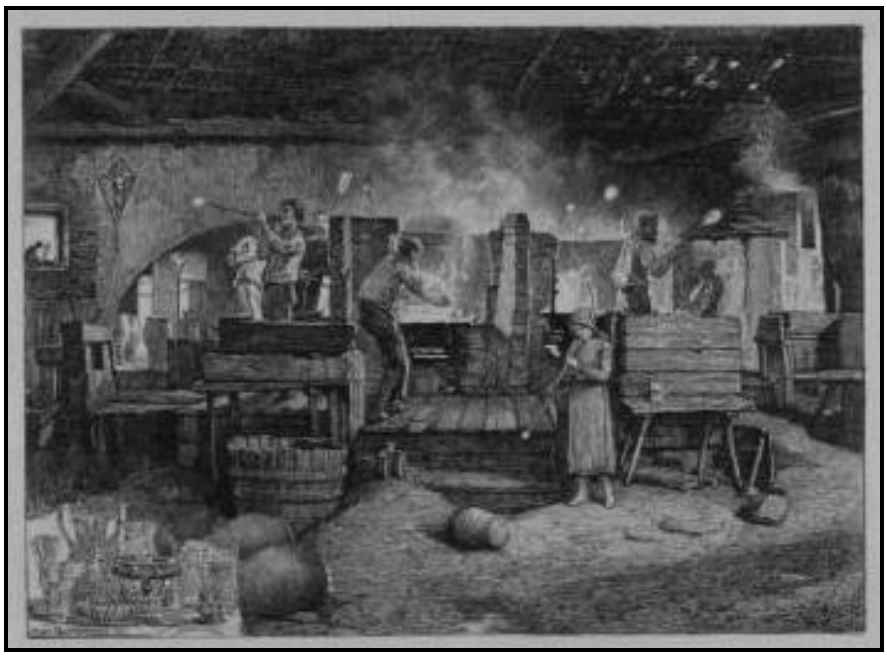
În fabrica de sticlă din Neuwelt (Harrachsdorf/Harrachov).
Sursa: *ÖUM, Böhmen (2. Abtheilung),* Wien 1896, p. 629.

O altă informaţie despre sticlăria de la Crasna găsim în scrisoarea perceptorului Johan Modes, din Rădăuţi, care îi scria, la 30 aprilie 1794, perceptorului pensionar Ferdinand Dans că sticlăria din Crasna produce cea mai frumoasă sticlă – sticlă plană şi recipiente (Hohlglas) – şi că vânzările sunt atât de mari, încât producţia abia face faţă cererilor cumpărătorilor[15].

[14] N. Gaschler, *op. cit.*, p. 31–32.
[15] *Ibidem*, p. 31.

BDD-A32952 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:49 UTC)

Declinul producției la fabrica de sticlă de la Crasna a început de prin anii 1812–1814. Treptat, între anii 1814 şi 1817, din cauza tăierii complete şi arderii pădurilor din jurul ei şi a dificultăților privind transportul lemnului de la distanțe mari, fabrica şi-a redus activitatea, pentru ca, în anul 1817, aceasta să fie sistată definitiv.

Fabrica de sticlă din Bachergebirge/Pohorje.
Sursa: *ÖUM, Steiermark*, Wien 1890, p. 401.

Tăierea completă a pădurilor din jurul Crasnei a determinat, în 1817, construirea unei noi fabrici în pădurea deasă din zona Ciudinului/Ciudeiului (Czudyn, în germană) la o jumătate de oră distanță, spre nord de Huta Veche, pe locul numit Lunca Frumoasă[16]. Cunoscută şi ca „fabrica de la Lunca Frumoasă", nou-înființata fabrică a fost numită de către locuitorii români „Huta Nouă" (Neuhütte[17], în germană), pentru a o distinge de sticlăria veche, Althütte.

[16] Em. Grigorovitza, *op. cit.*, p. 134.

[17] Neuhütte (rom. Huta Nouă), comună rurală, districtul Storojineț, aşezată într-o pădure pe pârâul Valicut, afluent al râulețului Ciudei. [...] Aici s-a înființat, la 1814, o nouă fabrică de sticlă în locul celei de la Althütte, care nu mai funcționa. Şi aici, ca şi în Althütte, s-au adus coloniști germani. Cf. *Ibidem*, p. 150.

BDD-A32952 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:49 UTC)

Concomitent cu fabrica, o nouă colonie de lucrători germani şi slovaci – numită oficial, la început, ,,Czudyner Hütte" (Huta Ciudinului) – se ridică pe moşia Fondului Religionar din Ciudei[18].

Datorită faptului că o parte dintre colonişti de la început sau descendenţi ai lor, care între timp şi-au schimbat ocupaţia, nu voiau să se mute, numărul specialiştilor a devenit insuficient pentru noua sticlărie. Împuţinându-se numărul meseriaşilor sticlari, Kriegshaber şi-a reluat activitatea de recrutare a sticlarilor din Bohemia. Numărul lor nu este cunoscut, dar, în orice caz, populaţia din Neuhütte a crescut substanţial şi prin intermediul migraţiei.

În timp, fabrica a ajuns la o producţie anuală de 120 de vagoane de sticlă plană şi circa 300 de vagoane de sticlă diferită[19].

Activitatea la sticlăria de la Neuhütte a continuat până în timpul Primului Război Mondial, când o parte dintre instalaţiile fabricii au fost distruse. Echipamentul salvat a fost transferat la fabrica de sticlă de la Putna, distrusă în timpul celui de al Doilea Război Mondial[20].

Pe lângă cei angajaţi la fabricile de sticlă, şi locuitorii din satele unde se aflau acestea trebuiau să contribuie la aprovizionarea cu diferite materii prime necesare procesului de fabricare a sticlei – lemn, var, sare –, la paza fabricii etc.

Astfel, în învoiala de muncă dintre comuna Ciudei şi boier, din 27 noiembrie 1817, învoială încheiată pentru o durată de doi ani, se prevedea că:

„1) Fiecare fruntaş va căra în fiecare an la fabrica de sticlă din Ciudei 27½ stânjeni de lemne din pădurea de acolo, fiecare mijlocaş va căra 21½ stânjeni, iar fiecare codaş 17½ stânjeni. Codaşii fără vite vor face fiecare câte 15 stânjeni în pădure.

2) Sătenii vor transporta la fabrică, fără plată, în fiecare an, trei stânjeni de var.

4) Comuna va da, fără plată, timp de patru săptămâni, doi oameni de strajă la fabrică.

6) Sătenii vor aduce la fabrică sarea necesară, cu plata de 30 cr. pentru o sută de (?)"[21].

O altă învoială de muncă, încheiată de această dată între Domeniul Crasna şi săteni, la 1 noiembrie 1824, pentru o durată de trei ani, prevedea că:

---

[18] Ciudei, moşie, atenenţă a moşiei Huta Nouă, districtul Storojineţ, locuitori români şi străini. Cf. *Ibidem*, p. 65.

[19] M. Iacobescu, *30 de zile în „Siberia". Căutând arhivele Bucovinei*, Iaşi, Editura Junimea, 2003, p. 251.

[20] Emil Stadler, *Mein Vaters Geburstort Krasna Ilski*, în *Bori, Karlsberg und andere deutschböhmischen Siedlungen in der Bukowina*, Ed. Rudolf Wagner, München, Verlag „Der Südostdeutsche", 1982, p. 62.

[21] N. Grămadă, *Sătenii şi stăpânii în Bucovina între 1775 şi 1848*, în „Anuarul Muzeului Bucovinei. Istorie-arheologie-etnografie-folclor", seria II, anul I–II, 1943–1944, Cernăuţi, Tipografia „Mitropolitul Silvestru", 1944, p. 100–101.

BDD-A32952 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:49 UTC)

„5) Sătenii vor aduce din Cacica sarea necesară pentru fabrica de sticlă, plătindu-li-se câte 30 cr. pentru o sută de (?).

6) Fiecare sătean se obligă să care în fiecare an la fabrica de sticlă cantitatea de lemne indicată în tabela anexată la învoială (între 6 şi 20 de stânjeni)”[22].

Fabricile de sticlă din Bucovina nu au adus succesul dorit. Incapabile de a concura cu produsele superioare calitativ din Boemia şi Veneţia, fie datorită managementul defectuos, fie datorită insuficienței capitalului din partea antreprenorului, mai devreme sau mai târziu, toate au fost închise. Cei mai mulți dintre lucrătorii de la aceste fabrici de sticlă s-au confruntat cu mari probleme economice, până ce a apărut posibilitatea de a găsi locuri de muncă în domeniul meşteşugurilor, în agricultură, în ferme sau în domeniul forestier.

Deoarece nu dispunem de imagini care să ilustreze fabricile de sticlă din Bucovina, prezentăm, în studiul nostru, trei imagini: una a unei fabrici de sticlă din Boemia, regiunea din care au venit specialiştii sticlari la fabrica de sticlă de la Crasna, şi două care prezintă activitatea dintr-o astfel de fabrică. Imaginile sunt preluate din monumentala monografie *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild* (*ÖUM*), Wien, Druck und Verlag der kaiserlich-königlichen Hof- und Staatsdruckerei, 1886–1902. Autorul imaginilor este pictorul austriac Hugo Charlemont (1850–1939).

ANEXA

Patenta de colonizare a lui Josef al II-lea

Comisia pentru colonizare a împăratului Josef al II-lea
Viena, 21 septembrie 1782

Noi, Josef al II-lea, din mila lui Dumnezeu uns Împărat Roman, preamăritorul dintotdeauna al Imperiului, rege al Ungariei, Boemiei, Galiției şi Lodomeriei etc., prin prezenta *Patentă* aducem la cunoştința tuturor că posedăm numeroase teritorii libere, nelocuite şi pustii, pe care ne gândim să le populăm cu membri ai Imperiului German, îndeosebi din districtele Rinului Superior.

În final, ne dăm cuvântul de onoare al Casei Regale şi promitem să asigurăm fiecărei familii de imigranți din Imperiu, multe formate din agricultori şi meşteşugari, următoarele:

În primul rând: libertatea deplină a gândirii şi a religiei, sprijinul nemijlocit față de orice altă confesiune, față de clericii şi predicatorii acesteia.

[22] *Ibidem*, p. 101.

BDD-A32952 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:49 UTC)

În al doilea rând: asigurarea unei locuințe noi, spațioase şi curate, construită după modelul celor de la țară, plus grădină, pentru fiecare familie.

În al treilea rând: fiecare familie de agricultori va primi gratuit terenul necesar, constând în pământ arabil bun şi păşune, animale de povară şi de prăsilă, precum şi maşini agricole şi unelte de folos în gospodărie.

În al patrulea rând: meşteşugarii şi zilierii se vor bucura de uneltele necesare în gospodărie, după ce li se va acorda numerar suma de 50 de guldeni renani pentru a şi le procura.

În al cincilea rând: cel mai în vârstă fiu din familie este şi va rămâne scutit de recrutare.

În al şaselea rând: fiecare familie va beneficia de transport gratuit de la Viena până la locul unde se va stabili, va primi bani de drum şi va fi în continuare aprovizionată, până când va fi în stare să-şi producă singură hrana. Dacă după această perioadă de întreținere, familia va intra în vreun necaz fără vina ei, i se va acorda un sprijin financiar, pe care va trebui să-l returneze în trei ani.

În al şaptelea rând: pentru a-i însănătoşi şi a-i îngriji pe cei care se vor îmbolnăvi pe drum din cauza schimbării climei sau din alte motive, se vor amenaja spitale care să le asigure serviciile necesare.

În al optulea rând: tuturor acestor imigranți, începând cu ziua sosirii, timp de 10 ani le este asigurată scutirea de la toate impozitele locale funciare, taxe, robotă sau oricum s-ar numi acestea, şi aşa vor rămâne. După trecerea celor 10 ani, ei vor trebui însă să plătească impozitul uzual, la fel ca toți ceilalți locuitori ai țării.

Prin prezentul document original arătăm că aceasta este voința şi hotărârea noastră, pe care o autentificăm cu sigiliul nostru secret cezaro-crăiesc, la Viena, în 21 septembrie 1782.

Joseph vt Rudolf Fürst von Colloredo,
M(anu) p(rop)pria L. S.
Ad mandatum Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis proprium,
Ign.(az) von Hofmann

BDD-A32952 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:49 UTC)

BDD-A32952 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:49 UTC)

HUTELE BUCOVINEI. 220 DE ANI DE LA ÎNFIINŢAREA PRIMEI FABRICII DE STICLĂ DIN BUCOVINA – CRASNA-ALTHÜTTE

OVIDIU BÂTĂ

Die Bukowiner Hütten. 220 Jahre seit der Eröffnung der ersten Glashütte in der Bukowina: Krasna-Althütte

(*Zusammenfassung*)[*]

Die industrielle Kolonisierung der Bukowina, die im 8. Jahrzehnt des 18. Jahrhunterts angefangen hat, hatte die Ausnützung der Bodenschätze der Provinz als Hauptziel. Die Glaserzeugung entstand und entwickelte sich als wichtiger Industriezweig dank der reichen Sand- und Quartzlagerstätten und des Holzes, das auf den grossen Waldoberflächen zu finden war.

Auf Anregung des Pächters Abraham Kriegshaber, der einige tüchtige Glasmacher aus dem Böhmerwald und slowakische Waldarbeiter in die Bukowina mitbrachte, wurde 1793 die erste Glashütte in Krasna (auch Althütte genannt) erbaut. Diese funktionierte bis zum Jahre 1817, als eine neue Glasfabrik (Neuhütte) im Czudyner Wald eröffnet wurde. Diese neue Fabrik hat Glas bis zum ersten Weltkrieg erzeugt. Die Glashütten der Bukowina – Althütte, Karlsberg, Fürstenthal, Neuhütte – wurden allmählich geschlossen, sowohl weil sie mit der Glaswaren aus Böhmen und Venedig nicht konkurrieren konnten, als auch wegen des Geldmangels und eines verlustbringenden Verwaltens.

Schlüsselwörter: industrielle Kolonisation, Hütte, Glashütte, Böhmer Deutschen, Slowaken, Kriegshaber, Krasna, Czudyn, Althütte, Neuhütte, Glaserzeugung, Glasindustrie.

[*] Traducere: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

BDD-A32952 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:49 UTC)